

ANTHONY MARRA
Η MERCURY
ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ

ΙΚΑΡΟΣ

Η MERCURY ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

Τίτλος πρωτοτύπου: *Mercury Pictures Presents*

Η παρούσα μετάφραση εκδίδεται με την άδεια της Hogarth Press,
μέλος του Crown Publishing Group, του ομίλου Penguin Random House LLC.

© 2022, Anthony Marra

© 2022, Εκδόσεις Ίκαρος για την ελληνική έκδοση

Μετάφραση από τα αγγλικά: Αχιλλέας Κυριακίδης

Επιμέλεια – Διόρθωση: Αντωνία Κιλεσσοπούλου

Σχεδιασμός – Εικονογράφηση εξωφύλλου: Χρήστος Κούρτογλου

Στοιχειοθεσία – Σελιδοποίηση: Εκδόσεις Ίκαρος

Εκτύπωση: Μητρόπολις Α.Ε.

Βιβλιοδεσία: Ηλ. Μπουντάς – Π. Βασιλειάδης Ο.Ε.

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελιδοποίησης, του εξωφύλλου και γενικότερα όλης της αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν.2121/1993.

Πρώτη έκδοση: Νοέμβριος 2022

ISBN 978-960-572-538-9

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΚΑΡΟΣ • ΒΟΥΛΗΣ 4, 105 62 ΑΘΗΝΑ • Τ: 210 3225152 • www.ikarosbooks.gr

Anthony Marra

Η MERCURY ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

Μετάφραση-Σημειώσεις
Αχιλλέας Κυριακίδης

ΙΚΑΡΟΣ

Μήπως αυτή η τεχνητή «επιστροφή» δεν ήταν
παρά ένα παιχνίδι; Δεν μπορώ να το πιστέψω.

Τόμας Μαν

Δόκτωρ Φάουστους

[γράφτηκε στο Λος Άντζελες (1943-1947)]

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΗΛΙΟΛΟΥΣΤΗ ΣΙΒΗΡΙΑ

1

Το πρώτο πράγμα που έβλεπες μπαίνοντας στα γραφεία της Mercury Pictures International ήταν μια μακέτα των στούντιο. Ο Άρτι Φέλντμαν, συνιδρυτής και επικεφαλής παραγωγός, την είχε τοποθετήσει εκεί για να κάμπει την τυχόν διστακτικότητα υποψήφιων χρηματοδοτών. Η μακέτα, που περιλάμβανε υπαίθριους χώρους γυρισμάτων, πλατό, εγκαταστάσεις και γραφεία, ήταν πιστή αναπαράσταση της έκτασης σαράντα χιλιάδων τετραγωνικών που τα στούντιο κάλυπταν εκείνη τη μέρα, τέλος καλοκαιριού του 1941. Ο μακετίστας είχε αποδώσει τη Μαρία Λαγκάνα σαν μια μικροσκοπική φιγούρα, χωρίς χαρακτηριστικά προσώπου, που κοίταζε έξω απ' το παράθυρο του Άρτι. Εκεί ακριβώς στεκόταν και η αληθινή Μαρία, με τα χέρια στη μέση, κοιτάζοντας τα περιστέρια ν' αφήνουν το αυτόγραφό τους στο παρμπρίζ του καινούργιου καμπριολέ του αφεντικού της, κάτω στο δρόμο. Αυτά τα πουλιά άξιζαν ένα κέρασμα.

«Είναι ωραία μέρα έξω, Άρτι» του είπε. «Έλα να δεις.»

«Είδα» είπε ο Άρτι. «Και μου 'ρχόταν να πηδήξω απ' το παράθυρο.»

Ο Άρτι δε φημιζόταν για τη joie de vivre του, αλλά σπάνια φαντασιωνόταν να 'δινε ένα τέλος σ' όλα αυτά πριν απ' το μεσημεριανό. Η Μαρία αναρωτήθηκε αν ήταν η εξεταστική επιτροπή της Γερουσίας για την Κινηματογραφική Πολεμική Προ-

παγάνδα που τον άγχωνε, αλλά όχι· η κρίση είχε να κάνει με το κεφάλι του: η φαλάκρα του είχε αρχίσει ν' απλώνεται και να μην μπορεί να την κρύψει το περουκίνη.

Άλλα έξι μαύρα περουκίνια, κοκαλωμένα από τη λακ, στέκονταν στο ράφι πίσω απ' το γραφείο του, εκεί όπου κάποιος πιο επιτυχημένος παραγωγός θα 'χε παρατάξει τα Όσκαρ του. Ήταν εκεί για να σπάνε τον πάγο και ν' ανοίγουν κουβέντα· σαν αυτές που ξεκινούσε ο Άρτι με τους καινούργιους υπαλλήλους, λέγοντάς τους πως τα περουκίνια ήταν τα σκαλπ των προκατόχων τους.

Πανομοιότυπα τα 'βλεπε και τα έξι η Μαρία, αλλά ο Άρτι ήταν πεπεισμένος ότι καθένα τους ήταν φορτισμένο με την καρμική ενέργεια του αρχικού ιδιοκτήτη των μαλλιών που δεν είχε εκτονωθεί και περίμενε ν' απελευθερωθεί, όπως ο στατικός ηλεκτρισμός που συγκεντρώνεται στ' ακροδάχτυλα. Γι' αυτό και είχε δώσει στα περουκίνια του ονόματα ανάλογα με την προσωπικότητά τους: Βαρέων Βαρών, Καζανόβας, Αισιόδοξος, Έντισον, Οδυσσέας, Μεφιστοφελής. Ο Άρτι δεν είχε αισθανθεί ποτέ τόσο άνετα στην καινούργια του πατρίδα, όσο όταν έμαθε πως όλοι οι Πατέρες του Έθνους φορούσαν περουκίνια, ακόμα κι εκείνος ο φιγουρατζής ο Τζον Χάνκοκ. Ο μόνος που δεν είχε φορέσει ήταν ο Μπέντζαμιν Φράνκλιν. Και ιδού πώς είχε καταλήξει: ένας συφιλιδικός Γαλλόφιλος που την έβρισκε πετώ- ντας χαρταετούς μες στη βροχή.

«Μπορεί να μάζεψε το περουκίνη» είπε, ακόμα ελπίζοντας σε κάποιο θαύμα.

«Νομίζω πως χρειάζεσαι ένα με μεγαλύτερη κάλυψη, Αρτ.»

«Είναι η δεύτερη φορά μέσα στη χρονιά. Χριστέ μου, πότε θα τελειώσει αυτό;»

«Η ζωή είναι σκληρή και άδικη, αλλά τουλάχιστον είναι σύντομη.»

«Λες; Δεν είμαι και τόσο αισιόδοξος.»

Ο Άρτι δεν πίστευε στα καλά γεράματα. Δεν πίστευε καν στα γεράματα. Στα πενήντα τρία του, συνέχιζε την ίδια γυμναστική που τον είχε κάνει υποσχόμενο ημιεπαγγελματία πυγμάχο, μέχρις ότου ένας διαλυμένος καρπός τον έκανε να καταφύγει στη μόνη άλλη δουλειά που μπορούσε ν' ανταμείψει την ελεγχόμενη επιθετικότητά του. (Ακόμα είχε ένα σάκο του μποξ κρεμασμένο στο γραφείο του και του άρεσε να τον γρονθοκοπά ενώ διαπραγματευόταν με ζόρικούς ατζέντηδες.) Εντάξει· μπορεί να 'χε χάσει τη σβελτάδα του· μπορεί τα γόνατά του ν' ακούγονταν σαν μαράκες όταν ανέβαινε σκάλες· μπορεί τα παιδιά του πρωτοκόλλου να τον άφηναν να νικήσει όταν τους προκαλούσε για μπραντεφέρ, αλλά δε γερνούσε.

Αυτά νόμιζε η Μαρία πως έλεγε από μέσα του ο Άρτι. Στην πραγματικότητα, είχαν αρχίσει να τη ζώνουν τα φίδια: σε τέσσερις μέρες, ο Άρτι θα παρουσιαζόταν στο Καπιτώλιο, για να καταθέσει, μαζί με τα κεφάλια της Warner Bros, της MGM, της 20th-Century-Fox και της Paramount. Το όλο πράγμα άρχιζε να παίρνει τη μορφή μιας καθοριστικής σύγκρουσης ανάμεσα στους υπέρμαχους της ελευθερίας του λόγου και τους σταυροφόρους της κρατικής λογοκρισίας. Αλλά απ' όσο μπορούσε να πει η Μαρία, τον Άρτι, ακόμα περισσότερο κι απ' την κατάθεσή του, τον απασχολούσε το περσούκι του.

«Ξαναπήρε ο Τζο Μπριν;» τη ρώτησε.

«Το πρωί.»

«Και; Θα εγκρίνει το σενάριο της Συμφωνίας με τον Διάβολο;»

Η Μαρία δεν απάντησε.

«Θα τραβήξω κι όσα μαλλιά μου έμειναν, ε;»

«Πολύ το φοβάμαι» παραδέχτηκε εκείνη.

Η Μαρία ξεκίνησε να δουλεύει στη Mercury πριν από μία δεκαετία, κι από το τμήμα δακτυλογράφων ανελίχθηκε στη διεύθυνση. Στα είκοσι οκτώ της ήταν βοηθός παραγωγός και δεξί χέρι του Άρτι, μια θέση που απαιτούσε ταλέντα στρατηγού, διπλωμάτη, διαπραγματευτή ομήρων και κομμώτριας. Τα καθήκοντά της περιλάμβαναν, μεταξύ άλλων, να ζητάει για κάθε ταινία της Mercury τις ευλογίες των πουριτανών και των ξενέρωτων που κρατούσαν ψηλά το ηθικό επίπεδο των ταινιών στη διοίκηση του Κώδικα Παραγωγής. Ο μέγας ιεροεξεταστής εκεί ήταν ο Τζόζεφ Μπριν, ένας πουριτανός και τόσο υστερικά καθολικός, που 'χε φτάσει στο σημείο να λογοκρίνει μια ταινία της Mercury για τη ζωή του Χριστού επειδή το σενάριο ακολουθούσε πολύ πιστά τις πηγές· προφανώς, για τον Μπριν, ένας εβραίος, γεννημένος σε άλλη χώρα, που πρέσβευε την ανακατανομή, βρομούσε μπολσεβικισμό. Ο Μπριν, έχοντας αφιερωθεί στο σκοπό της δημιουργίας ανώφελα αθώων ταινιών, απέρριπτε κάθε ταινία με αμφιλεγόμενο περιεχόμενο. Σ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1930, όποιος μάθαινε τις ειδήσεις μόνο από τα Επίκαιρα στο σινεμά της γειτονιάς του θα πίστευε ότι στον αμερικανικό Νότο δεν ίσχυε κανένας φυλετικός διαχωρισμός κι ότι η Ευρώπη ήταν ανέγγιχτη απ' το φασισμό. Όμως στο τέλος του καλοκαιριού του 1941, ούτε το πιο γερά εδραιωμένο επιχείρημα υπέρ της ουδετερότητας των ΗΠΑ, όπως ήταν ο Κώδικας Παραγωγής, μπορούσε να κρατήσει την ευρωπαϊκή κρίση μακριά από τις οθόνες.

Αντιδρώντας σε κάποιες ταινίες που περιείχαν μηνύματα υπέρ της συμμετοχής, μια ομάδα γερουσιαστές, οπαδοί του

απομονωτισμού, κατηγόρησαν το Χόλιγουντ ότι συνωμοτούσε με τον Ρούσβελτ ώστε να «βομβαρδίσουν την Αμερική με προπαγάνδα για να τη σύρουν στον πόλεμο» εναντίον της Γερμανίας και της Ιταλίας. Πραγματοποιήθηκαν έκτακτες συνεδριάσεις στο Κογκρέσο και προτάθηκαν τρόποι νομοθετικής αντιμετώπισης. Κι ο Άρτι Φέλντμαν, ο οποίος αναζητούσε θεατές στηριζόμενος στη δωρεάν διαφήμιση της αντιπαράθεσης, ήθελε όχι μόνο να υπονομεύσει τη νομιμότητα της εξεταστικής επιτροπής, αλλά και να κεφαλαιοποιήσει τη νωπή κακοφημία του με την επόμενη ταινία της Mercury.

Η Μαρία έδωσε στον Άρτι το σενάριο που, νωρίς το πρωί, είχε επιστραφεί από τη διοίκηση του Κώδικα Παραγωγής. Ο Τζο Μπριν είχε αναδρομολογήσει σκηνές με λυσσαλέα βέλη στριμωγμένου στρατηλάτη. Η Συμφωνία με τον Διάβολο ήταν ωραία ιδέα – η Μαρία το παραδεχόταν, αν και με κάποιες επιφυλάξεις. Το σενάριο, γραμμένο από έναν γερμανό εμικρέ, ανέπλαθε το μύθο του Φάουστ μέσα από την ιστορία ενός βερολινέζου κινηματογραφιστή ο οποίος συμφωνεί να γυρίσει ταινίες προπαγάνδας, με αντάλλαγμα χρηματοδότηση ώστε να τελειώσει το *magnum opus* που προετοιμάζε χρόνια ολόκληρα. Σε μια καθοριστική σκηνή, μια αντιπροσωπία αμερικανοί γερουσιαστές που επισκέπτονται τη Γερμανία παρακολουθούν μια τέτοια προπαγανδιστική ταινία και φεύγουν απ' το σινεμά πεπεισμένοι ότι ο πραγματικός εχθρός της ειρήνης δεν είναι το Βερολίνο, αλλά το Χόλιγουντ. Βέβαια, και μόνο ο υπαινιγμός ότι γερουσιαστές των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν συνωμοσιολόγοι που 'χαν πιαστεί κορόιδο εγγυόταν ότι το σενάριο δε θα 'παιρνε ποτέ την έγκριση του Κώδικα Παραγωγής. Η Μαρία θα 'πρεπε να 'ναι απογοητευμένη, αλλά, για λόγους που δεν ήθελε να παραδεχτεί στον Άρτι, ανακουφί-

στηκε που ο Τζόζεφ Μπριν είχε καταδικάσει τη *Συμφωνία με τον Διάβολο* σε θάνατο με χίλιες περικοπές.

«Εντύπωση μου κάνει που δε λογόκρινε τα διαστήματα ανάμεσα στις λέξεις» είπε ο Άρτι ξεφυλλίζοντας το σενάριο με τις μπλε μολυβιές. Τα σχόλια της Μαρίας στα περιθώρια ήταν γεμάτα βρομόλογα και θαυμαστικά. «Ο Μπριν έχει κάτι εναντίον μου. Δεν μπόρεσα να το καταλάβω ποτέ.»

«Τον αποκάλεσες “μέγα ψευτοθεοφοβούμενο παπαρολόγο” στη *New York Daily News*.»

«Διαστρέβλωσαν όσα είπα. Ποτέ δεν τον αποκάλεσα “μέγα”». Ο Άρτι πέταξε το σενάριο στο γραφείο του κι έβγαλε το περουκίни του. Το δέρμα του κεφαλιού του ήταν γεμάτο κηλίδες της ηλικίας κι έμοιαζε σαν μορταδέλα με πιπεριές. Η Μαρία έβρισκε το θέαμα παραδόξως συγκινητικό, κι αυτό ήταν σημάδι της εμπιστοσύνης που ’χε αναπτυχθεί ανάμεσά τους στα δέκα τελευταία χρόνια. Ο Άρτι δεν είχε επιτρέψει σε κανέναν άλλον στη Mercury να τον δει χωρίς περουκίни. Γύρισε και της είπε: «Τι πιστεύεις; Έχουμε ελπίδες να το σώσουμε;».

Ο Άρτι θεωρούσε ότι η Μαρία, με το παρελθόν της, ήταν η πιο κατάλληλη να επιβλέπει την παραγωγή της *Συμφωνίας με τον Διάβολο*. Πολύ πριν γίνει η δεύτερη τη τάξει, η Μαρία και η μητέρα της είχαν δραπετεύσει από την Ιταλία ως πολιτικοί πρόσφυγες, αφού ο Μουσολίνι είχε εκτοπίσει τον πατέρα της, έναν από τους πιο διακεκριμένους δικηγόρους της Ρώμης, στην ενδοχώρα της Καλαβρίας. Με τα χρόνια, η αλληλογραφία τους είχε γεννήσει στη Μαρία μιαν απέχθεια για τους λογοκριτές κι ένα ταλέντο να τους παρακάμπτει.

Κάποιες φορές είχε την εντύπωση πως η ζωή την είχε κάνει άσο στο να κρύβεται σε κοινή θέα. Ο φασισμός και ο καθολικι-

σμός την είχαν εκπαιδεύσει πώς ν' αντιπαρέρχεται καταπιεστικές ιδεολογίες, χώρια που, αν ήσουν κορίτσι και μεγάλωνες στους κόλπους ιταλικής οικογένειας, αυτό σήμαινε πως, υπαρκτικά, οι δικοί σου μάλλον υπαινίσσονταν ότι υπήρχες, παρά σε παρουσίαζαν. Οι χειρονομίες και τα υπονοούμενα αποτελούσαν την ιταλοαμερικανική καθομιλουμένη, από τη μαμά μέχρι τη μαφία, και η Μαρία, μέλος μιας διασποράς όπου οι επιθυμίες και οι απειλές θανάτου γίνονταν εντέχνως σιωπηρά, είχε αποκτήσει το ταλέντο να περνάει κρυφά νοήματα κάτω απ' τη μύτη των φρουρών της ευπρέπειας στη διοίκηση του Κώδικα Παραγωγής. Παρ' όλα αυτά, στην περίπτωση της Συμφωνίας με τον Διάβολο, η απόφαση των λογοκριτών την έβρισκε σύμφωνη. Η ανάμειξη στην πολιτική ήταν για τους πλούσιους, τους ισχυρούς ή τους αυτοκαταστροφικούς· αυτό το 'χε μάθει απ' το παράδειγμα του πατέρα της και δεν είχε καμία διάθεση να γίνει σαν κι εκείνον.

«Νομίζω πως εδώ έχουμε ένα σενάριο εκατό τοις εκατό μπριναρισμένο.»

Ο Άρτι κατένευσε και πέταξε το περουκίни στα σκουπίδια. Το αντικατέστησε με την πλουσιότερη χαίτη του Μεφιστοφελή. Το 'κανε για γούρι κι όχι μόνο επειδή ο Μεφιστοφελής κάλυπτε μεγαλύτερη επιφάνεια. Για να διατηρήσει τη μυστικιστική του δύναμη, κρατούσε τον Μεφιστοφελή για τις σημαντικότερες διαπραγματεύσεις. Ο Άρτι προσπαθούσε να κλείσει συμφωνία για ένα καινούργιο πιστωτικό όριο, για να εξασφαλίσει χρηματοδότηση σε περίπτωση που τα πράγματα στην Ουάσινγκτον έπαιρναν την κάτω βόλτα. Μαζί με τον δίδυμο αδελφό του, Νεντ, είχαν μια συνάντηση εκείνο το απόγευμα με την Eastern National, μια κοινοπραξία αδίστακτων επιτή-

δειων της Ουόλ Στριτ, που ήξεραν καλά πώς να εξαφανίζονται από ποινικά μητρώα θανατηφόρα δυστυχήματα λόγω μέθης.

Αφού στερέωσε το περουνίκι του, έφερε μια βόλτα με την περιστρεφόμενη πολυθρόνα του. «Πώς είμαι;»

Η αλήθεια είναι πως ο Άρτι ξεπερνούσε το ταλέντο της προστατευομένης του στους ευφημισμούς.

«Δε δείχνεις ούτε μέρα πάνω από είκοσι πέντε» του είπε.

Η απάντησή της έφερε ένα από τα σπάνια χαμόγελα στο στόμα του Άρτι. Μάστορας της μπουρδας ο ίδιος, ενθάρρυνε τις προσπάθειες της βοηθού του. Ήξερε πως η Μαρία, κατά βάθος, παρά το φύλο και την εθνικότητά της, ήταν Αδελφοί Φέλντμαν πέρα για πέρα.

«Αυτούς τους πληρώνω να μου λένε ψέματα» είπε ο Άρτι δείχνοντας με το κεφάλι το λογιστήριο. «Εσένα σε πληρώνω να 'σαι ειλικρινής.»

«Θες να 'μαι ειλικρινής; Είσαι σαν τον μπαμπά του Έλμερ Φαντ.»

Ο Άρτι τινάχτηκε. «Δε σε πληρώνω να 'σαι τόσο ειλικρινής.»

«Τότε να μου δίνεις περισσότερα.»

«Ας μην παρασυρόμαστε. Φαντάζομαι, όμως, πως αυτή την εντύπωση θέλουμε να δώσουμε στους τραπεζίτες της ανατολικής ακτής. Μόνο μια ιδιοφυΐα ξέρει πότε πρέπει να τον παίρνουν για χαζό.»

Η Μαρία χαμογέλασε. «Τότε, Αρτ, είσαι πραγματικός Αϊνστάιν.»

«Καλά, γέλα εσύ, όμως θα 'πρεπε να ξέρεις καλύτερα απ' όλους πως το να σε υποτιμούν είναι ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Όταν με συναντήσουν αυτοί οι κοστουμάτοι της Ουόλ Στριτ, θα νομίσουν πως μπορούν να μου πουλήσουν φύκια για

μεταξωτές κορδέλες. Το να πάρουν στα σοβαρά έναν φαφλατά μετανάστη με φτηνιάρικο περουκίνι είναι αντίθετο απ' ό,τι έχουν μάθει.»

«Είσαι σαν τον μπαμπά του Έλμερ Φαντ» επανέλαβε η Μαρία, «κι αυτός ο κουνιστός κόπανος απέναντί σου δε θα δει ποιος είσαι στ' αλήθεια.»

«Και ποιος είμαι;» ρώτησε ο Άρτι.

«Στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων; Ο Μεφιστοφελής.»

Εμψυχωμένος απ' τη δαιμονική επιρροή της περούκας, ο Άρτι ένιωσε έτοιμος να κατατροπώσει τους εχθρούς του. Σηκώθηκε και πέρασε τα χέρια του στα μανίκια του σακακιού του. Ένα καναρίνι τού τιτίβισε απ' το μπρούντζινο κλουβί στην άκρη του γραφείου του. Το πουλί ήταν δώρο επετείου από την κυρία Φέλντμαν. Το σημείωμα που το συνόδευε έλεγε πως ο Άρτι χρειαζόταν τη συντροφιά του. Εκείνος το ονόμασε Τσαρλς Λίντμπεργκ, επειδή ο Λίντμπεργκ ήταν μεν εξαιρετικός πιλότος, αλλά και μεγάλος μπελάς. Θα πρέπει να 'ναι μεγάλη ανακούφιση, σκέφτηκε η Μαρία, να καταντάει κανείς τους εχθρούς του σε πλάσματα εγκλωβισμένα που τα στραγγαλίζεις εύκολα.

«Πού είναι η ομιλία σου στο Κογκρέσο; Θα τη χτενίσω το μεσημέρι» είπε η Μαρία.

Ο Άρτι σήκωσε τους ώμους και δεν είπε τίποτα.

«Άρτ. Αύριο πρωί πετάς για Ουάσινγκτον.»

«Δεν έχω ετοιμάσει κείμενο» ομολόγησε εκείνος. Εντελώς ξαφνικά, ένιωσε ότι ήταν ακριβώς αυτός που με μεγάλη ψυχολογική προσπάθεια είχε πείσει τον εαυτό του πως δεν ήταν: ένας μεσήλικας νάρκισσος που η φαλάκρα του ήταν μεγαλύτερη απ' τα περουκίνια του, ένας άνθρωπος που σε λίγο θα του αμφισβητούσαν τη νομιμοφροσύνη και θα του δυσφήμιζαν το χαρακτή-

ρα στη μεγαλύτερη θεατρική σκηνή της Αμερικής, ένας πρώην πυγμαχός που ήξερε πώς ν' αμυνθεί σ' ένα σκοτεινό στενοσόκακο αλλά με τρόπο αναρωτιόταν πώς θα τα 'βγαζε πέρα κάτω απ' τα δυνατά φώτα μιας αίθουσας ακροάσεων στο Καπιτώλιο.

«Θα 'ναι στημένη η δίκη, Μαρία. Δεν έχει σημασία τι θα πω. Απλώς... Δεν το βλέπω να τελειώνει καλά όλο αυτό.»

Τρίβοντας τα μηνίγγια του, έδειχνε σαν να 'χε ξαφνιαστεί απ' την ίδια την αβεβαιότητά του. Όσες φορές κι αν είχε αποδειχθεί πως έκανε λάθος, ο Άρτι πάντα επέμενε πως είχε δίκιο. Όταν επέμενε για το ρόλο της φυσικής στη δύναμη με την οποία πετούσε την μπάλα ο Ντι Μάτζιο, ή για το ποια είναι η πρωτεύουσα της Νέας Ζηλανδίας, ή για το φυσικό χρώμα των μαλλιών της Ρίτας Χέιγουερθ, ήταν τόσο κατηγορηματικά βέβαιος, ώστε σ' έκανε να συμφωνείς κατανεύοντας, έστω κι αν ήξερες πως αυτά που έλεγε ήταν τρίχες κατσαρές. Και τώρα είχε σωριαστεί στην πολυθρόνα του, σαν ισοπεδωμένος απ' το βάρος αυτών που δεν ήξερε κι αυτών που δεν μπορούσε να προβλέψει.

Το άσχημο προαίσθημα που ήταν γραμμένο στο πρόσωπό του ανησύχησε τη Μαρία. Μπορεί ο Άρτι να την τρέλαινε, να 'ταν ιδιότροπος κι εγωκεντρικός, αλλά κανείς άλλος δεν είχε στηρίξει τόσο πολύ την καριέρα της. Της είχε δώσει προαγωγή παρά τις διαμαρτυρίες των ανδρών συναδέλφων της. Σεβόταν τη γνώμη της και πίστευε στις δυνατότητές της. Όταν έμαθε πως ένας άλλος διευθυντής είχε προσπαθήσει να της βάλει χέρι, ο Άρτι τον χτύπησε και της έδωσε τη θέση του. Δημοσιεύματα που κατηγορούσαν τον Άρτι ότι καταρράκωνε τον ηθικό ιστό γέμιζαν τους τοίχους του γραφείου του αντί για εγκωμιαστικές κριτικές, αλλά κανενός άλλου το ήθος δε θαύμαζε η Μαρία περισσότερο από το δικό του.

«Θέλεις να 'ρθω μαζί σου στην Ουάσινγκτον;» του πρότεινε. «Θα γράψουμε το λόγο σου στο αεροπλάνο.»

«Θες στ' αλήθεια να δεις που θα με ρίξουν στα λιοντάρια;»

«Στη Ρώμη γεννήθηκα. Συμπατριώτες μου εφεύραν αυτό το σπορ.»

«Τώρα ηρέμησα» είπε ο Άρτι.

«Χώρια που ο πατέρας μου ήταν συνήγορος υπεράσπισης τις πρώτες μέρες του Μουσολίνι. Οι στημένες δίκες δε μου 'ναι άγνωστες.»

Ο Άρτι κατένευσε με ευγνωμοσύνη. «Κλείσε μια θέση για την αυριανή πτήση από το Μάινς Φιλντ.»

Πήγαν μαζί ως τη ρεσεψιόν, προσπερνώντας τη μακέτα του στούντιο. Έξω, η ζέστη που αναδυόταν απ' την ασφαλτο έριχνε στα σεντάν και στα καμπριολέ ιμπρεσιονιστικές πιτσιλιές. Στον βορρά, οι πλαγιές των λόφων, κατάσπαρτες με επαύλεις, έμοιαζαν με πλουτοκρατική φαβέλα. Φτάνοντας στο Lincoln του, ο Άρτι τής έδωσε ένα γράμμα. «Κάνε μου μια χάρη, στείλ' το με το σημερινό ταχυδρομείο.»

Ο φάκελος είχε την τελευταία γνωστή διεύθυνση της μεγαλύτερης αδελφής του Άρτι, στη γερμανοκρατούμενη Σιλεσία. Της έγραφε κάθε μέρα, αλλά είχε μήνες να πάρει απάντηση. Ο φάκελος ήταν πολύ λεπτός, μπορεί και να μην είχε τίποτα μέσα, όμως η Μαρία τον πήρε με τα δυο της χέρια, ενώ απ' τα χαμηλωμένα μάτια του Άρτι έσταζε πάνω στο φάκελο το πραγματικό του βάρος.

Η Μαρία του 'σφιξε ενθαρρυντικά τον ώμο κι έβαλε το φάκελο στην τσάντα της.

Θέλοντας ν' αλλάξει θέμα για να προλάβει τις παρηγοριές της, ο Άρτι είπε: «Είναι πραγματικά κρίμα που η Συμφωνία με

τον Διάβολο δεν εγκρίθηκε απ' τον Κώδικα Παραγωγής. Με φαντάζεσαι να τη διαφημίζω στον αυριανό μου λόγο;»

Φυσικά και μπορούσε να τον φανταστεί. Το πιο δημιουργικό κομμάτι κάθε παραγωγής της Mercury ήταν, αδιαφιλονίκητα, η διαφημιστική καμπάνια για την προώθησή της.

«Στοίχημα πως κανείς ως τώρα δεν έχει διαφημίσει κάποια ταινία στο Κογκρέσο.» Ο Άρτι στράφηκε προς μια φανταστική κάμερα. «Αν οι κύριοι γερουσιαστές θέλουν όντως να μάθουν τους κινδύνους της προπαγάνδας, πολύ ευχαρίστως να τους προσφέρω δωρεάν εισιτήρια για τη Συμφωνία με τον Διάβολο που θα κάνει πρεμιέρα τον Δεκέμβριο σε κάποιον κινηματογράφο της περιοχής σας. Θυμάστε, βέβαια, πως έχω ορκιστεί στο Ευαγγέλιο, οπότε, όταν λέω πως η Συμφωνία με τον Διάβολο είναι η καλύτερη ταινία της χρονιάς, λέω την αλήθεια, όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια.»

«Να ευγνωμονείς τον πάπα του Κώδικα Παραγωγής που σ' έσωσε απ' την ψευδορκία.»

«Α, ναι, ο πάπας του Κώδικα Παραγωγής...» είπε ο Άρτι. Μια αστραπή πέρασε απ' το θαμπό του βλέμμα. «Εσύ είσαι από τη Ρώμη. Θα το ξέρεις τ' όνομά του. Λέω αυτόν που ζωγράφισε το σπίτι του πάπα. Τον Μάικλ Άντζελο.»

«Μικελάντζελο» τον διόρθωσε η Μαρία.

«Αυτόν, τέλος πάντων. Το θέμα είναι πως η Καπέλα Σιξτίνα είναι το κάτι άλλο – δεν είναι; Ξέρεις τι πιστεύω;» Η Μαρία δεν ήξερε, όμως οι απόψεις του Άρτι ήταν σαν την παραπαίουσα επιμονή ενός μεθυσμένου να μπει κάπου παρακάμπτοντας τον θυρωρό. «Πιστεύω πως αυτός ο τύπος, ο Μάικλ Άντζελο, πρέπει να 'ταν ο Πρέστον Στέρτζες της εποχής του.»

«Εννοείται» είπε η Μαρία. «Ο τύπος ήταν οκεί.»

«Οκέι; Οκέι; Ο τύπος ζωγράφισε τσουτσούνες στο ταβάνι του πάπα και την έβγαλε καθαρή. Και ούτε μία ούτε δύο, υπ' όψιν. Πρέπει να 'ναι μπόλικες εκεί πάνω. Στοίχημα πως ο πάπας δεν μπορεί να γυρίσει το βλέμμα του στον Θεό χωρίς να φτιαχτεί από κανέναν πονηρούλη άγιο.»

«Ο Μικελάντζελο είχε αίσθηση του χιούμορ – αυτό είναι σίγουρο» είπε η Μαρία.

«Είναι αδύνατον να δείξω έναν άνδρα και μια γυναίκα, παντρεμένους και εκατέρωθεν πιστούς επί πενήντα χρόνια, να κοιμούνται στο ίδιο κρεβάτι, και να μην έρθει αυτός ο Τορκεμάδα της συμφοράς, ο Τζο Μπριν, να μου ρίξει στα μούτρα μια κλανιά κατευθείαν απ' την κόλαση. Κι όμως, το ιδιωτικό παρεκκλήσι του πάπα έχει περισσότερους κώλους κι απ' τα αποχωρητήρια ενός γηπέδου στο ημίχρονο.»

Ο Άρτι κοίταξε τη Μαρία και, μέσα απ' αυτό το βλέμμα, οι μύες που συνέδεαν τις διαισθήσεις τους σφίχτηκαν.

«Ε, λοιπόν, ξέρεις κάτι; Νομίζω πως ο Μάικλ Άντζελο θα τα κατάφερνε μια χαρά στο Χόλιγουντ. Αφού μπόρεσε να τη γλιτώσει μ' αυτά, και μάλιστα στο ταβάνι του πάπα. Πώς λες να τα κατάφερε;»

Η Μαρία σταύρωσε τα χέρια της κι έγειρε πάνω στην κουκούλα του Lincoln. «Προφανώς ήρθε σε κάποιο συμβιβασμό με τον πάπα» είπε φέρνοντας στο μυαλό της την εικόνα απ' την Καπέλα Σιξτίνα.

«Ο Μικελάντζελο μπορούσε να ζωγραφίσει όσες τσουτσούνες τραβούσε η ψυχή του, αρκεί να τις έκανε μικρές.»

«Μέσα είσαι.»

Η Μαρία κατάλαβε πού το πήγαινε ο Άρτι. Χρόνια ολόκληρα η Μαρία μηχανευόταν διάφορα τερτίπια για να περνάει τα

βλάβσημα κάτω απ' τη μύτη των πιο ευαίσθητων λογοκριτών. Όταν ήταν σε μεγάλη φόρμα, μπορούσε να περάσει και «παπάδες». Μόνο η Μαρία Λαγκάνα θα μπορούσε να πάρει άδεια προβολής και εθνικής διανομής από τον Κώδικα Παραγωγής για μια ταινία που λεγόταν *Μα δεν είναι ξαδέλφια*;

«Θα κάνουμε μια συμφωνία» της είπε. «Εσύ θα βρεις τρόπο να περάσει η *Συμφωνία με τον Διάβολο* το εμπόδιο της λογοκρισίας, κι εγώ θα σε αναφέρω ως παραγωγό στη λίστα συντελεστών.»

Η Μαρία τον κοίταξε επιφυλακτικά. Ήταν βοηθός παραγωγός γι' αρκετά χρόνια, χωρίς να 'χει αναφερθεί ακόμα τ' όνομά της στους συντελεστές καμιάς ταινίας, αλλά δεν εμπιστευόταν καμιά δοσοληψία που θα της έδινε αυτό που ήθελε. «Γιατί τώρα;»

«Επειδή το κέρδισες» της είπε δίνοντάς της το χέρι του. Αφού επισφράγισαν τη συμφωνία με χειραψία, ο Άρτι πρόσθεσε: «Πήγαινε τώρα να δώσεις ένα καλό μάθημα στον Μάικλ Άντζελο».

Ήταν δώδεκα και μισή, κι η Μαρία σκέφτηκε πως θα 'βρισκε τον Έντι στο κυλικείο πριν ξαναπάει στο πλατό. Τον βρήκε στριμωγμένο ανάμεσα σε δύο κομπάρσους, με τα χαρτομάντιλα που προστάτευαν τα ρούχα από το μακιγιάζ χωμένα ακόμα στο κολλάρο του, ν' αποφαινεται περί της απουσίας σοβαρού θεάτρου στο Λος Άντζελες.

Ήταν γνώστης του θέματος. Ο Έντι Λου ήταν αυτοδίδακτος σαιξπηρικός ηθοποιός και νυχτερινός θυρωρός στο Montclair, το ξενοδοχείο πίσω από τη Λεωφόρο Χόλιγουντ όπου έμενε η Μαρία.

Αν και εξέπεμπε την ίδια εξωτική ακτινοβολία του πρωταγωνιστή που 'χε κάνει τον Βαλεντίνο σταρ σε μία νύχτα, ο Έντι δεν ωφελήθηκε ούτε απ' το ότι ήταν κι αυτός πολύ λευκός για

Ιταλός, κι έτσι ο μόνος ρόλος στον οποίο μπορούσε να ελπίζει ήταν αυτός του Φου Μαντσού. Χωρίς να το στηρίζει πουθενά, προσδοκούσε πολύ περισσότερα. Ήξερε απέξω όλους τους πρωταγωνιστικούς ρόλους των σημαντικότερων τραγωδιών, αλλά το σανίδι δεν τσιγκουνευόταν λιγότερο τις ευκαιρίες απ' ό,τι το πανί. Είχε χάσει το ρόλο του Άμλετ από έναν άξεστο ηλίθιο από την Άιουσα που ήθελε να υποβάλει τις παρατηρήσεις του στον συγγραφέα. «Αν ο Άμλετ ήταν πρίγκιπας της Κίνας, θα 'σουν η πρώτη μου επιλογή» είχε πει απολογητικά στον Έντι ο σκηνοθέτης.

Εκτός από εξαιρετικά ταλαντούχος και μονίμως άνεργος ηθοποιός, ήταν και το αγόρι της Μαρίας. Είχαν ολοκληρώσει το πολύμηνο φλερτ τους πριν από δύο χρόνια, στο πάρτι της Παραμονής Πρωτοχρονιάς, όπου και μπόρεσαν να επαληθεύσουν την ηχομόνωση της καμπίνας ηχογραφήσεων της Mercury. Η Μαρία μετακόμισε στο Montclair την επομένη κιόλας.

«Όλα καλά στο σετ;» τον ρώτησε και κάθισε δίπλα του.

«Αρχίζω να πιστεύω ότι Η σπιτονοικοκυρά [που] ονειρεύεται εμπρησμούς! δεν είναι το αριστούργημα συναισθηματικής αυτοσυγκράτησης που μου έλεγαν» της είπε. Η Μαρία φρόντιζε να του βρίσκει ρολάκια πού και πού, έστω και μόνο για να παραμείνει μέλος του Σωματείου Ηθοποιών Κινηματογράφου, κι εκείνος δεχόταν το νεποτισμό της αν και τον απεχθανόταν σαν τις αμαρτίες του.

«Πες μου τι σκέφτεσαι στ' αλήθεια» του είπε.

«Αυτό που σκέφτομαι στ' αλήθεια είναι πως το έμβλημα αυτού του μέρους θα 'πρεπε να 'ναι ένας βόθρος. Γιατί μένεις εδώ, μου λες; Ξέχνα την Paramount, μπορείς να δουλέψεις όπου θέλεις.»

Μερικούς μήνες πρωύτερα, η Paramount της είχε προτείνει συνεργασία. Ο μισθός ήταν διπλάσιος, αλλά η θέση τής έδινε το ένα δέκατο της δύναμης που 'χε στη Mercury, κι έτσι, παρά τις προτροπές του Έντι, είχε αρνηθεί.

«Ο Άρτι με πήρε απ' το τμήμα δακτυλογράφων και με προώθησε. Κατάλαβε πως είμαι για παραπάνω.»

«Ωραία. Κατάλαβε πως έχεις κάτι, πριν από δέκα χρόνια. Η Paramount βλέπει πως έχεις κάτι *ώρα*.»

«Ναι, αλλά εμένα με γαλούχησε ο Άρτι σ' αυτή τη δουλειά. Κι αυτό λέει πολλά.»

«Δέει πως εκμεταλλεύεται την ευγνωμοσύνη σου» παρατήρησε ο Έντι.

«Αν δε μ' ενδιέφερε τόσο η οικιακή γαλήνη, μπορεί και ν' αναρωτιόμουν φωναχτά γιατί άραγε κάποιος τόσο δυσαρεστημένος με την καριέρα του δείχνει τόση προθυμία να με συμβουλεύσει για τη δική μου.»

Ο Έντι χαμογέλασε αμήχανα και σήκωσε τα χέρια σαν να παραδινόταν. «Όσοι δεν μπορούν να πράξουν, διδάσκουν.» Έδειξε με το κεφάλι μια γυναίκα που καθόταν μόνη σ' ένα τραπέζι κοντά στην έξοδο κι έσβηνε το τσιγάρο της στα υπολείμματα του πεπονιού της με τυρί κότατζ. «Μια που μιλάμε για νέες προσλήψεις, ποια είν' αυτή;»

«Άννα Βέμπερ» του 'πε η Μαρία. «Μία από τις Γερμανίδες. Την προσλάβανε πριν από κάνα δυο μήνες. Έκανε κάποιες απ' τις μινιατούρες για το *Metropolis*.»

Όλο και περισσότεροι αυτοεξόριστοι Ευρωπαίοι εμφανίζονταν στη Mercury τα τελευταία χρόνια. Μπορούσες να χαρτογραφήσεις την επέλαση του φασισμού στην Ευρώπη με βάση τις προσλήψεις στη Mercury. Σε μια στιγμή σπάνιας ειλικρίνειας,

ο Άρτι είχε εξομολογηθεί πως η μοναδική επαγγελματική προσδοκία του απ' αυτούς τους εμικρέδες ήταν το ότι ελάφραιναν τη συνείδησή του κάθε φορά που εισέπρατταν το μισθό τους. Υπήρχαν αρκετοί που δεν είχαν ξαναδουλέψει στην κινηματογραφική βιομηχανία. Γι' αυτό και η Μαρία είχε εκπλαγεί ευχάριστα όταν, προσλαμβάνοντας την Άννα, διαπίστωσε πως είχε φέρει μια μινιατουρίστα που κατείχε απόλυτα την τέχνη της.

«Από το *Metropolis* στη *Mercury*.» Ο Έντι κούνησε το κεφάλι του για τις αδικίες της ζωής. «Τι κρίμα. Και τώρα που το είπα, ώρα να επιστρέψω στο μεγάλο φιάσκο.»

Έσφιξε το χέρι της Μαρίας κάτω απ' το τραπέζι. Περνώντας από το τραπέζι της Άννας, της είπε, σαν να συστηνόταν: «Καλωσορίσατε στην ηλιόλουστη Σιβηρία, κυρία Βέμπερ. Πουθενά δε θα 'ταν καλύτερα».

Η Μαρία έφαγε τις τελευταίες μπουκιές της μηλόπιτας του Έντι κι άνοιξε τις σημειώσεις της. Αντί, όμως, για τη *Συμφωνία με τον Διάβολο*, το μυαλό της γύριζε στη μακέτα της *Mercury*. Δεν ήξερε τι ήταν αυτό που την τραβούσε. Ίσως επειδή έβλεπε τη *Mercury* μέσα από εκείνη τη μακέτα-ανάθεμα για την κινηματογραφική βιομηχανία που απεικόνιζε. Το νόημα μιας ταινίας εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από το ποιος δικαιούνταν ένα κοντινό, μια προοπτική, ένα πρόσωπο. Όμως, μέσα από την πάνσοφη ματιά του μακετίστα όλα αποκτούσαν νόημα, λες και η κάμερα άρχιζε να κάνει πίσω ώσπου να περιλάβει κάθε ηθοποιό στο κάδρο της.

Αν η κάμερα έκανε πίσω εκείνη τη στιγμή, θα βλέπαμε την Άννα Βέμπερ, μόνη στο τραπέζι της, να σκισάρει στην πετσέτα της ένα συγκρότημα κατοικιών στο Βερολίνο. Ακόμα πιο πίσω, και θα βλέπαμε τον Άρτι να οδηγεί στη Λεωφόρο Σάντα Μόνι-

κα το κρεμ Continental του, με κάθε τετράγωνο που αφήνει πίσω του να τον φέρνει όλο και πιο κοντά στον αδελφό του που αντιπαθεί. Κι άλλο πίσω, και θα βλέπαμε το Σταθμό Γιούνιον κι έναν πρόσφυγα από την Καλαβρία, που ταξίδεψε με την ταυτότητα ενός πεθαμένου, να κατεβαίνει από το τρένο, με τη διεύθυνση της Μαρίας στην τσέπη, ένα κουτί πούρων στην τσάντα του κι έναν κόμπο στο λαιμό.

Θα βλέπαμε και τη Μαρία να περνάει έξω από μια ζούγκλα του ισημερινού, ένα γοτθικό κάστρο κι ένα δρόμο με σπίτια από κόκκινα τούβλα, ενώ διασχίζει το στούντιο για να πάει στο γραφείο της, και να κοντοστέκεται σε μια ιταλική piazza. Αν αλλάζαμε τις πινακίδες, θα 'χαμε ένα οποιοδήποτε ευρωπαϊκό χωριό, όμως η Μαρία έχει ως πρότυπο τη μικρή piazza στη Ρώμη με το σινεμά όπου την πήγαινε ο πατέρας της κάθε Κυριακή. Ήταν μια πλατεΐτσα που 'χε ολόγυρα κτίρια με κεραμίδια, cafés και μαγαζιά – μόνο προσόψεις. Το μάρμαρο και η τραβερτίνη ήταν ζωγραφισμένος γύψος και κόντρα πλακέ. Η Μαρία στέκεται εκεί και ξαναγεμίζει την άδεια piazza με κόσμο που σουλατσάρει στη βραδινή passeggiata: περιστέρια που φεύγουν τρομαγμένα από τα βήματα, κομψές σινιορίνες που αγριοκοιτάζουν από το αυτοκρατορικό ύψος των τακουινιών τους, το τσουλούφι ενός γέρου, γερμένο σαν κλαρί κλαίουσας, ενώ μαζεύει τις σβουνιές των αλόγων που αχνίζουν σ' ένα σακί για λίπασμα. Στα δρομάκια, σκοινιά με απλωμένες μπουγάδες υψώνονται ανεπαίσθητα κάθε φορά που εξατμίζεται μια σταγόνα και μειώνει το βάρος τους. Όλοι κοιτάζονται, αλλά κανένας δε βλέπει τη Μαρία. Είναι δώδεκα χρονών και περπατάει πλάι στον πατέρα της. Τα πόδια τους σηκώνονται και πέφτουν, σηκώνονται και πέφτουν, βελόνες που τους ρά-

βουν στην πόλη, κι αυτό δεν πρέπει να τελειώσει, δεν πρέπει να εξαφανιστούν τα πάντα, δεν μπορεί να μην ξαναδεί τη Ρώμη έξω απ' τα όρια ενός χολιγουντιανού πλατό.

Το τοπίο της εξορίας ήταν γεμάτο τέτοιες καταπακτές. Ένα παραπάτημα, και το έδαφος υποχωρούσε. Γύριζε πίσω στο μέρος απ' όπου είχε διαφύγει, ακόμα και τώρα, στο γραφείο της, καθισμένη στην Olivetti που 'χε κληρονομήσει. Πολύ πριν βρεθεί σ' ένα διώροφο στούντιο, η γραφομηχανή της στεκόταν πάνω στο γραφείο του πατέρα της, εκεί όπου είχε γράψει τις εφέσεις του που ανέτρεψαν δεκάδες καταδίκες. Παρά τις επιστολές απόλυσης ή τα τελεσίγραφα που 'χε πληκτρολογήσει, η Μαρία συνέχιζε να βλέπει τη γραφομηχανή του πατέρα της σαν σανίδα σωτηρίας.

Ακόμα και τώρα, μετά από τόσα χρόνια, ένιωθε πάνω της το βλέμμα του πατέρα της. Την παρακολουθούσε και περίμενε να τη δει τι θα 'κανε μετά.